

Edukacija iz javnog zdravstva

Luka Kovačić

„POVRATAK ZA BUDUĆNOST“ - OBNOVLJENA JE ZGRADA ŠKOLE NARODNOG ZDRAVLJA „ANDRIJA ŠTAMPAR“ MEDICINSKOG FAKULTETA SVEUČILIŠTA U ZAGREBU

U veljači 2003. godine studenti, članovi i suradnici napustili su radi obnove svoju 77 godina staru zgradu Škole narodnog zdravlja «Andrija Štampar» u Rockefellerovoj ulici. To smo svi željeli i dugo očekivali. Planirano je da cijela obnova Škole bude završena u godini dana. Međutim, kako to već biva u takvim slučajevima, ubrzo se pokazalo da su procjene bile krive, jednostavno već i zbog činjenice da kada dirneš u konstrukciju zgrade koja je građena 1927. godine pojavi se čitav niz nepredvidljivih problema.

7. 4. ove godine, na Dan zdravlja 2006., službeno smo se vratili u našu staru/novu Školu.

U trogodišnjem razdoblju izbivanja i rasutosti članova Škole prvi objekt proučavanja i podučavanja ostao je, tradicionalno, naš student, diplomac i postdiplomac na Medicinskom fakultetu. Provodi se kontinuirano poboljšanje nastave naših tradicionalnih predmeta, ali uvode se i novi predmeti i teme. Teme menadžmenta uvode se u mnoge predmete, organizira se i novi stručni studij menadžmenta u zdravstvu, uvode se sofisticiranije teme statističke analize, a u poslijediplomski studij Javnog zdravstva uvodi se tema kvalitativne i naturalističke analize podataka u javnom zdravstvu.

2000. godine započeli smo projekt unaprjeđenja poslijediplomske nastave javnozdravstvenih disciplina na području Jugoistočne Europe. Koordiniranje projekta vodili su Sveučilište u Bielefeldu (prof. U. Laaser) i naša Škola. Najaktivniji u projektu bili smo upravo u vrijeme obnove zgrade Škole. Svrha projekta bila je pomoć i podrška nastavi i nastavnicima javnog zdravstva izradom nastavnih tekstova i organiziranjem nastave iz javnog zdravstva u zemljama i centrima u kojima ona nije postojala ili je bila nepotpuna (Makedonija, Albanija, Moldavija, Rumunjska, Bugarska). U okviru projekta održavane su zimske i ljetne škole (Zagreb, Ljubljana, Budva), konferencije (Dubrovnik, Ohrid, Skopje, Zagreb, Podgorica, Sofija), radionice (Bielefeld, Plana, Varna). Nastavni materijali na engleskom jeziku postavljeni su na internet platformu na serveru u Škole, a dio materijala tiskan je i u obliku udžbenika (dosada su izašla 3 knjige). Plan je tiskati još 3. Na taj bi način projekt nastavnih materijala bio zaokružen. Završna konferencija održana je u okviru proslave obnove zgrade Škole ovdje u Zagrebu, 8-10. 4. 2006. godine.

Nakon dulje stanke intenzivirana je poslijediplomska i specijalistička edukacija iz obiteljske medicine. Prije tri godine započelo je intenzivno školovanje s po 150 polaznika u generaciji. Ogroman napor kako organizatora i nastavnika Škole, tako i svih drugih nastavnika poslijediplomskog studija i specijalizacije iz obiteljske medicine u najtežim uvjetima izbivanja iz naših prostora uspješno se svladava, kao naš prilog kvaliteti zdravstvene zaštite i opstanka u društvu naprednih naroda. Poslijediplomski studij iz medicine rada dopunjen je sa sadržajima sportske medicine. Poslijediplomski studiji Epidemiologija i Školska medicina nastavljaju također s unapređivanjem svojih programa. Nastavlja se rad na usklađivanju programa medicinske informatike sa svjetskim trendovima, kako u dodiplomskoj tako i u postdiplomskoj edukaciji kao i rad na priznavanju medicinske informatike kao subspecijalističke discipline u javnom zdravstvu.

Školu je zahvatio i sveučilišni Bolonjski proces, iako za Školu to nije ni bila strana tematika. U našim se predmetima taj proces već otprije razvija i provodi. U suradnji s ASPHER-om redefiniraju se sadržaji naših poslijediplomskih studija i radi se na novom, modularnom sustavu, koji će studentima omogućiti horizontalnu prohodnost, fleksibilnost i studiranje upravo onih sadržaja koji će im dati znanja i vještine za njihovu praksu, i mogućnost naknadnog studiranja novih sadržaja ukoliko će to zahtijevati njihovo novo radno mjesto ili novi problemi. Takav novi program primjenjivati će se od jeseni, a u planu je da se provede i postupak međunarodne akreditacije tih programa. Obnovljena zgrada Škole s novim prostorima kao što je kabinet vještina, dvorana s opremom za telekonferencije i učenje na daljinu, brzi internetski priključak, seminarske dvorane za interaktivno učenje preduvjet su za uspješan rad.

Organizacija zdravstvene zaštite tradicionalna je tema djelovanja Škole. Dom zdravlja, pojam integrirane medicine, specijalizacija opće, kasnije obiteljske medicine, te medicine rada i sporta, djeca

su Škole.

U ovom trogodišnjem razdoblju novi projekt Škole jest istraživanje decentralizacijskih procesa organizacije zdravstvene zaštite u Hrvatskoj. Realizirana je prva faza projekta Rukovođenje i upravljanje za zdravlje – „Zdrave županije“ na razini lokalnih zajednica. To je projekt 15 županijskih timova sastavljen od političara, zdravstvenih profesionalca te laika i predstavnika udruga s timom Škole koji su razvili slike zdravlja svojih županija, odredili prioritete županijske probleme, te razvili planove djelovanja i akcija u sljedećem četverogodišnjem razdoblju. Taj projekt ovih dana ulazi u fazu implementacije i institucionalizacije. U ožujku 2006., Odjel za globalno zdravlje, Centra za kontrolu i prevenciju bolesti (CDC, Atlanta, SAD) dodijelio je programu najveće priznanje koje je hrvatsko (ne samo) javno zdravstvo ikada dobilo – „Nagradu za izvrsnost“ (Management Training Program Excellence Award 2006).

Populacijska istraživanja drugi su favorit u projektnim aktivnostima Škole. Završila je prva faza genetičko-epidemiološkog projekta pod nazivom 1001 Dalmatinac, genetičko istraživanje endogenih populacija otoka jadranske regije, istraživanje od međunarodnog značenja. Na području medicine rada aktivni su bili projekti „Voda, hrana, neposredni životni okoliš – determinante zdravlja“, „Biološki učinci štetnih aerosola“ te „Plućne funkcije u odnosu na dob i zanimanje“, projekt u suradnji s Nacionalnim institutom za zdravlje (NIH) u Bethesda, SAD. U području organizacije zdravstvene zaštite provodio se je projekt „Utjecaj promjene u organizaciji i edukaciji u zdravstvu na zdravlje stanovništva“.

Završene su i dvije velike populacijske studije, „Hrvatska zdravstvena anketa odraslog stanovništva“ kao i „Anketa školske djece“. Oba uzorka od preko 12000 stanovnika, odraslih i školske djece *lege artis* su reprezentativni uzorci stanovnika Hrvatske. Taj je projekt rađen u tijesnoj suradnji s Hrvatskim zavodom za javno zdravstvo. Formirane su kohorte školske djece i odraslog stanovništva. Rezultati se obrađuju u radionicama u kojima sudjeluju svi županijski zavodi za javno zdravstvo a podaci su dani na korištenje i svim profesionalcima koji rade na području epidemiologije i javnog zdravstva. Oba se projekta nastavljaju kao kohortna istraživanja promjena kardiovaskularnih zdravstvenih rizika i testirat će se novi model intervencije u postizanju kardiovaskularnog zdravlja populacije. U ove tri godine izbijanja iz naše zgrade članovi Škole objavili su 118 radova u časopisima referiranim u Current Content indeksu, te 101 rad u časopisima indeksiranim u drugim indeksnim publikacijama. 3 člana Škole stekli su stupanj magistra, a tri člana doktorat znanosti.

Članovi Škole djeluju u okviru niza udruga koje usko surađuju sa srodnim međunarodnim udrugama (Europska asocijacija javnog zdravstva - ASPHER, Europska federacija za medicinsku informatiku - EFMI, HL7, Europska asocijacija obiteljske medicine, i druge.). U sklopu suradnje s Akademijom medicinskih znanosti Hrvatske članovi Škole su aktivno sudjelovali na prezentaciji rezultata Hrvatske zdravstvene ankete. Na problematici kardiovaskularnog zdravlja simpozij „Prostorna distribucija populacijskih kardiovaskularnih rizika u Hrvatskoj“ objedinio je javno zdravstvo na nacionalnoj i županijskoj razini te kliničku medicinu sa svrhom holističkog pogleda i pristupa rješavanju gorućeg hrvatskog zdravstvenog problema.

Najvrednija aktivnost Škole narodnog zdravlja „Andrija Štampar“ u ovom trenutku je široka paleta edukacija 24 novaka Škole. Oni su peta Štamparova generacija, ne samo medicinara nego i drugih disciplina koji su povijesno povezani s razvitkom Škole. Sa sigurnošću možemo reći da su pleća koja će u budućnosti nositi Školu narodnog zdravlja osigurana.

U tijeku su na Školi brojni projekti, prvenstveno individualno orijentirani kao i međunarodne suradnje koje razvijaju pojedini članovi Škole. Svaka aktivnost Škole, bilo zajedničke ili pojedinih njezinih članova, uvijek se vežu na neku vanjsku suradnju. Bilo koja aktivnost nikada ne ostaje samo u Školi već uvijek će se razvijati s nekim izvan zidina Škole, drukčije rečeno «oko Škole». Ona je bila značajna u prošlosti, značajan je dio našeg rada sada, a planovi za budućnost su još veći i realni. Suradnja u nastavi, posebno poslijediplomskoj, kako u okviru ASPHER-a, tako i na drugi način. Konzorcij škola javnog zdravstva na području promocije zdravlja, ETC (European Training Consortium), čiji smo mi član-osnivač, redovito svake godine organizira ljetnu školu. Suradnja nastavnih ustanova u Jugoistočnoj Europi je već spomenuta. Naša terenska praksa studenata medicine postaje sve zanimljivija drugima, pa povremeno imamo goste studente i nastavnike koji na terenu borave s našim studentima (SAD, Francuska, Finska). Suradnja sa Svjetskom zdravstvenom organizacijom je također tradicionalna. Upravo su završeni tečajevi za sudionike iz regije o problemima kontrole HIV/AIDS i tuberkuloze. Obnovljeni treći kat s poboljšanim standardom dormitorija je za te zadatke ključna infrastrukturna pretpostavka i izazov.

Intenzivna međunarodna suradnja odvija se i na svim drugim područjima djelovanja članova i suradnika Škole, istraživanju i stručnom radu na pitanjima zdravstvene ekologije, medicinske informatike, epidemiologije, obiteljske medicine, školske medicine i drugim.

Za ovako lijepo obnovljenu zgradu Škole zaslužni su mnogi. Sredstva su osigurali Banka Vijeća Europe (kredit), Vlada Republike Hrvatske (Ministarstvo zdravstva i socijalne skrbi, Ministarstvo znanosti, visokog obrazovanja i športa, Ministarstvo financija), Grad Zagreb, Hrvatski zavod za zdravstveno osiguranje, Zagrebačko sveučilište i Medicinski fakultet iz vlastitih sredstava. Nastava u ove tri godine odvijala se redovito zahvaljujući susretljivosti uprave Fakulteta i katedara na Šalati, Hrvatskog instituta za istraživanje mozga i Hrvatskog zavoda za javno zdravstvo. Naš rad za vrijeme obnove ne bi bio moguć da nam domaćinstvo nisu pružili u Kliničkoj bolnici Dubrava. Njima smo rekli da ćemo ostati godinu-dvije, ostali smo preko tri.

Simbolično, kao podsjetnik za budućnost, kod biste Andrije Štampara, posadili smo drvo života, a u jednom od atrija juku, trnovitu i otpornu biljku da nas podsjeća kakvi moramo biti i koliko trajati. Neka bude zabilježeno da je novoizrađena zgrada Škole otvorena 3. listopada 1927. godine, a da je potpuno obnovljena zgrada Škole otvorena na dan zdravlja, 7. travnja 2006. godine.